

צריך להיות אוהז בידי ממש איש איש ממקומו, כענין
שנאמר ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל (שאצלם
קיים הליקוט של איש איש ממקומו⁴⁵) ואף בגלויות
שאר האומות מצינו כן, שנאמר ושבת את שבות בני
עמו"ן – (שצריך להיות על-ידו בעצמו) – ותו לא
(לגביהם לא נאמר "תלוקטו לאחד אחד").

ה.

השגחה פרטית אצל ישראל ואצל האומות

אך עדיין צריך להבין: כל דבר הוא בהשגחה
פרטית. וגם "בגלויות שאר האומות" (ולדוגמא, בגלות
בני עמון) יש השגחה פרטית (כלומר, לא רק העם
בכללותו, עמון, שב מהגלות, אלא אף) אלו אנשים
מהעם נגאלים ובאיזה אופן. וכיון שכך, יוצא, לכאורה,
שגם "בגלויות שאר האומות" יהיה הקדוש-ברוך-הוא
"אוהז בידי ממש איש איש"?

הדברים יובנו לפי המבואר בתורת החסידות⁴⁶,
שדברי הרמב"ם⁴⁷, שקיימת השגחה פרטית רק במין
האדם – אינם סותרים לשיטת הבעל-שם-טוב⁴⁸,
שהשגחה פרטית קיימת גם על הדומם, על הצומח,
ועל החי

- כי בהשגחה העליונה קיימים, באופן כללי, שני
אופנים: (א) כפי שהיא בגלוי, (ב) כפי שהיא
"מלובשת" בהעלם בלבושי הטבע וכדומה. דברי
הרמב"ם, שאין השגחה פרטית על הדומם, על הצומח
ועל החי, אמורים לגבי ההשגחה העליונה הגלויה.

ולפי זה מובן מדוע דוקא אצל ישראל "אוהז בידי
ממש איש איש", על אף שגם "בגלויות שאר האומות"
בודאי ישנה השגחה מן מהם ייגאל, ובאיזה אופן, כי
ההשגחה הקיימת על אנשים פרטיים אצל האומות היא
בהעלם בלבושי הטבע בדומה להשגחה על דומם-
צומח-חי⁴⁹, שהרי "אתם קרויין אדם, ואין אומות
העולם קרויין אדם"⁵⁰,

כשמתחיל "יהיה מקץ גו" מסיים "וצאו כל צבאות" (ולא כפסוק שלאחריו
"להוציאם").
(42) וי"ל, שגם מטעם זה מעתיק רש"י התיבות "את שבותך".
(43) אבל אינו שולל את פירושו הראשון, שלכן כותב "ועוד י"ל" (ולא
"דבר אחר" או כיו"ב – כרגיל בפרש"י בכ"מ).
(44) ראה רש"י ויגש מו, כו.

(45) כי רק בבני" – "הוי" אלקין". אלא שמ"מ אי"ז מספיק, כי עיקר
הענין מה שנרמז ב"ושב" (ולא "והשיב") – שהקב"ה עצמו ישיב את
שבותך, הוא בנוגע לכללות ישראל [ומה שנאמר "הוי" אלקין את שבותך" –
בלשון יחיד, הוא בנוגע לכללות עם ישראל, וכמו "הפיצך" שלאח"ז –
שהרי באיש אחד אין שייך הפצה – אלא שסולל גם היחיד "נדחך בקצה
השמים"], וממה שנאמר "ושב הוי" אלקין" (שמה שהגאולה תהי' באופן
ד"ושב" (ולא "והשיב") הוא לפי ש"הוי" (הוא) אלקין"), מוכרח לומר

כשמתחיל "יהיה מקץ גו" מסיים "וצאו כל צבאות" (ולא כפסוק שלאחריו
"להוציאם").
(42) וי"ל, שגם מטעם זה מעתיק רש"י התיבות "את שבותך".
(43) אבל אינו שולל את פירושו הראשון, שלכן כותב "ועוד י"ל" (ולא
"דבר אחר" או כיו"ב – כרגיל בפרש"י בכ"מ).
(44) ראה רש"י ויגש מו, כו.
(45) כי רק בבני" – "הוי" אלקין". אלא שמ"מ אי"ז מספיק, כי עיקר
הענין מה שנרמז ב"ושב" (ולא "והשיב") – שהקב"ה עצמו ישיב את
שבותך, הוא בנוגע לכללות ישראל [ומה שנאמר "הוי" אלקין את שבותך" –
בלשון יחיד, הוא בנוגע לכללות עם ישראל, וכמו "הפיצך" שלאח"ז –
שהרי באיש אחד אין שייך הפצה – אלא שסולל גם היחיד "נדחך בקצה
השמים"], וממה שנאמר "ושב הוי" אלקין" (שמה שהגאולה תהי' באופן
ד"ושב" (ולא "והשיב") הוא לפי ש"הוי" (הוא) אלקין"), מוכרח לומר

1 הרי כאשר יגיע זמן הגאולה יוציא הקדוש-ברוך-הוא
2 את עצמו תחילה מן הגלות, ורק אחר כך הוא יגאל את
3 ישראל – על כך מוסיף רש"י "שהוא ישוב עמהם":
4 שיהיה "ושב הוי" אלקין" ביחד עם גאולת ישראל –
5 "את שבותך"⁴². וכל עוד לא הושלם קיבוץ הגלויות
6 של כל ישראל, ואפילו יהודי אחד בלבד עדיין בגלות
7 – הרי "שכינה שרויה עם ישראל בצרת גלותם".

ו.

קיבוץ גלויות - על ידי הקב"ה בעצמו

8 לאחר כל האמור לעיל עדיין אינו מובן: אמנם, כיון
9 ש"שכינה שרויה עם ישראל בצרת גלותם" נגרם הבדל
10 גם בגאולה, שהקדוש-ברוך-הוא יוציא את עצמו מצרת
11 הגלות, אך החידוש העיקרי הוא לגבי הגלות. מדוע
12 אפוא אומרת זאת התורה לגבי הגאולה – "ושב...
13 שבותך"?

14 לכן ממשיך רש"י ואומר "ועוד יש לומר" –
15 שבביטוי "ושב הוי" אלקין" מתכוונת התורה לענין
16 נוסף⁴³, שקשור לגאולה, לקיבוץ גלויות: כיון שהקיבוץ
17 של כל ישראל מכל מקומות גלותם הוא קשה, לכן
18 נאמר "ושב הוי" אלקין", כי במשימה כה קשה ניכר
19 שהיא נעשית על ידי הקדוש-ברוך-הוא בעצמו.

ז.

קיבוץ בני ישראל וקיבוץ הגויים

20 אך כאן מתעוררת שאלה אצל בן החמש למקרא:
21 אם קיבוץ גלויות הוא דבר קשה, הרי אין מדובר דוקא
22 בקיבוץ גלויות של יהודים, ואדרבה: כיון שכל ישראל
23 הם כאיש אחד⁴⁴, הרי קיבוץם קל יותר מקיבוץם של
24 גויים, להבדיל, שאינם קשורים זה לזה⁴⁹.

25 מדוע אפוא מודגש בפסוק שיהיה "ושב" דוקא
26 משום ש"הוי" (הוא) אלקין"?

27 לכן מרחיב רש"י ומביא דוקא את הפסוק המתאים:
28 "גדול יום קיבוץ גלויות ובקושי, כאילו הוא עצמו

כשמתחיל "יהיה מקץ גו" מסיים "וצאו כל צבאות" (ולא כפסוק שלאחריו
"להוציאם").

(42) וי"ל, שגם מטעם זה מעתיק רש"י התיבות "את שבותך".
(43) אבל אינו שולל את פירושו הראשון, שלכן כותב "ועוד י"ל" (ולא
"דבר אחר" או כיו"ב – כרגיל בפרש"י בכ"מ).
(44) ראה רש"י ויגש מו, כו.

(45) כי רק בבני" – "הוי" אלקין". אלא שמ"מ אי"ז מספיק, כי עיקר
הענין מה שנרמז ב"ושב" (ולא "והשיב") – שהקב"ה עצמו ישיב את
שבותך, הוא בנוגע לכללות ישראל [ומה שנאמר "הוי" אלקין את שבותך" –
בלשון יחיד, הוא בנוגע לכללות עם ישראל, וכמו "הפיצך" שלאח"ז –
שהרי באיש אחד אין שייך הפצה – אלא שסולל גם היחיד "נדחך בקצה
השמים"], וממה שנאמר "ושב הוי" אלקין" (שמה שהגאולה תהי' באופן
ד"ושב" (ולא "והשיב") הוא לפי ש"הוי" (הוא) אלקין"), מוכרח לומר